

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра
(освітній ступінь)

на тему:

**«ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«ДОШКІЛЬНА ОСВІТА» ДО РОБОТИ У СІМ'ЯХ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДО-21м
спеціальності 012 «Дошкільна освіта», ОС «магістр»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Шопоняк Лілія Іванівна
(прізвище та ініціали студента)

Керівник канд.пед.наук, доц. Атрощенко Т.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент д.пед.наук, проф. Козубовська І.В.
(прізвище та ініціали)

Мукачево – 2019р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ У СІМ'Ї	8
1.1. Історико-педагогічний аналіз підготовки домашніх вихователів	8
1.2. Сучасний стан підготовки домашніх вихователів	27
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА» ДО РОБОТИ У СІМ'Ї	34
2.1. Критерії готовності майбутніх вихователів до роботи у сім'ї	34
2.2. Модель підготовки студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до роботи у сім'ї	54
2.3. Результати експериментального дослідження	62
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність дослідження. Система вищої освіти розвивається завдяки впливу багатьох чинників - історичних, політичних, соціально-економічних, міжнародних та ін. Її функціонування на всіх рівнях регламентується законодавством України, нормативно-правовими актами в сфері освіти, соціального розвитку молоді тощо. Освіта скеровує розвиток інтелектуального потенціалу держави, забезпечує права кожного громадянина на здобуття якісної освіти в контексті європейської інтеграції. Сучасна особистісно-орієнтована модель освіти пред'являє вихователю дітей дошкільного віку високі вимоги до його особистісного, професійного розвитку, комунікативних умінь і навичок.

Проблемам підготовки фахівців у вищих педагогічних закладах освіти присвятили наукові роботи: А. Алексюк, О. Абдуліна, В. Андрущенко, Л.Артемова, В. Беспалько, І. Богданова, В. Бондар, С. Власенко, Л. Вовк, О.Глузман, Н. Гузій, І. Зязюн, Е. Карпова, Н. Лисенко, О. Мороз, Н. Ничкало, Г. Підкурганна, М. Ярмаченко та ін. Ці дослідження, розкриваючи зміст, методи, форми, нові технології навчання студентів, формування фахових умінь та окремих рис характеру майбутніх педагогів, забезпечили можливість на сучасному етапі розвитку освіти розглянути зміст і технологію формування професійної компетентності фахівця в умовах ступеневої освіти.

Окремим аспектам багатогранного і складного процесу розвитку професійної підготовки педагогів до роботи з сім'єю присвятили свої наукові праці О. Абдуліна, В. Гриньова, Т. Гущина, І. Зязюна, О. Семенов, Т. Шульги та ін. Вагомими для нашого дослідження стали праці Є. Сарапулової, Н.Ковалевської, О. Корх-Черба, О. Зверевой, Т. Куликової, С. Теплюк та ін.

Родинне виховання - це перевірений віками досвід національного виховання в сім'ї, є джерелом формування світогляду, трудової підготовки, фізичного змужніння, глибоких людських почуттів, любові до матері і батька, бабусі і дідуся, роду і народу, пошани рідної мови, історії, культури. Від роду

до народу, від родини до нації - такий природний шлях розвитку кожної дитини, який реалізує сім'я.

Спрямованість державних заходів на забезпечення можливості отримання освіти у домашніх умовах сприяла відродженню інституту домашніх вихователів. Дошкільну освіту, яка є фундаментом, первинною складовою частиною системи неперервної освіти можна отримати як у дошкільному закладі, так і в сім'ї, відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту».

Професійна діяльність домашнього педагога передбачає освітньо-виховну діяльність, соціально - педагогічну допомогу сім'ї, психотерапевтичну, корекційну роботу та педагогічну освіту батьків.

Необхідність гармонізації родинного та суспільного виховання потребує внесення змін у процес підготовки студентів факультетів дошкільної педагогіки для роботи у сім'ях відповідно до сучасних запитів індивідуальної педагогічної діяльності в Україні. Актуальність даної проблеми зумовила вибір теми дослідження «Професійна підготовка студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до роботи у сім'ях».

Мета магістерської роботи - дослідити процес формування педагогічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до роботи у сім'ї.

Завдання дослідження:

1. Здійснити історико-педагогічний аналіз підготовки домашніх вихователів.
2. Охарактеризувати педагогіко-герменевтичний підхід до підготовки студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ї.
3. Обґрунтувати критерії і показники готовності студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до роботи у сім'ї.
4. Визначити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до роботи в умовах сім'ї.

Об'єкт дослідження - професійна підготовка студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Предмет дослідження - зміст, форми та методи підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до роботи у сім'ях.

Методи дослідження: 1) теоретичні – аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, порівняльний аналіз, класифікація та систематизація теоретичних положень у педагогічній науці щодо організації підготовки вихователя дітей дошкільного віку; 2) емпіричні - пряме й опосередковане спостереження, анкетування, бесіди, тестування; педагогічний експеримент.

Експериментальна база дослідження: педагогічний факультет МДУ.

Практична значущість дослідження полягає у визначенні критеріїв та показників готовності студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до роботи у сім'ї.

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерської роботи оприлюднено на XII Міжнародній науково-практичній інтернет - конференції «Актуальні дослідження в соціальній сфері», 19.11.2018 р., м.Одеса.

Публікація. Соціалізація дитини дошкільного віку в умовах домашнього виховання.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

1. Історико-педагогічний аналіз досліджуваної проблеми дає підстави зробити висновок про багатоетапність розвитку інституту домашніх вихователів. У ході дослідження було виявлено одинадцять етапів становлення та розвитку інституту домашніх вихователів, починаючи від найдавніших часів (палеоліт) до сучасності (XXI століття). В основу виділення кожного періоду було покладено критерій наявності інформації про функціонування й інституціоналізацію процесу передачі і засвоєння досвіду в просторово-часових координатах розвитку цивілізації:

I етап – зародження процесу індивідуального виховання; II етап – індивідуальне виховання та навчання, зумовлене матріархальними відносинами; III етап – монополія права на розумове виховання, що здійснюється індивідуально у сім'ї; IV етап – індивідуальне навчання та виховання набуває форми «кумівства». V етап – домашнє виховання набуває вигляду «годувальництва»; VI етап – домашнє навчання та виховання стає пріоритетним для вищої знаті; VII етап – широке розповсюдження домашньої освіти, функції домашніх вихователів виконують не лише вітчизняні домашні вихователі, але й іноземці; VIII – домашня освіта – провідна форма впливу на підростаюче покоління, з'являються перші заклади з підготовки професійних домашніх вихователів; IX етап – домашня освіта набуває всеохоплюючого характеру, підвищення вимог до професійного рівня домашнього вихователя; X етап – занепад інституту домашніх вихователів, що пов'язано з зміною суспільного устрою. XI етап – відродження та інституціоналізація інституту домашніх вихователів.

Проаналізовано сутність дефініції «домашній вихователь», що набувала особливого змісту залежно від специфіки соціальної ситуації (майстер грамоти, мандрівний дяк, гувернер, гувернер-кімнатний наглядач, домашній вихователь, бонна, няня).

2. Охарактеризовано педагогіко-герменевтичний підхід до підготовки студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ї. Педагогічні

засади реалізації цього підходу зумовлюють використання літературно-художніх текстів для розвитку професійної суб'єктно-значущої інформації, в якій гармонійно поєднуються раціональне та ірраціональне, інтелектуальне й почуттєво-емоційне. Процес професійної підготовки студентів факультетів дошкільної педагогіки в пізнавально-літературному полі творів педагогів (Дж. Локк, М. Монтень, Я. Корчак, С. Русова, В. Сухомлинський), письменників (Марко Вовчок, Н. Кобринська, О. Кобилянська, О. Пушкін, Л. Толстой, О. Бунін) забезпечує умови для самовизначення і творчої самореалізації майбутнього фахівця.

3. Для визначення ефективності підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до роботи у сім'ї розроблено і обґрунтовано критерії і показники: педагогічної компетентності (знання з теорії та історії педагогіки, загальної та дошкільної психології, історії функціонування інституту домашніх вихователів, знання пріоритетних гувернерських методик, педагогічних технологій та стратегій виховання та навчання; уміння організувати навчально-виховний процес в умовах сім'ї, готовність до визначення оптимального змісту, форм та методів згідно об'єктивних умов); соціально-правової компетентності (елементарні законодавчо-правові знання, у контексті використання їх у професійній діяльності; вміння визначати власний соціальний статус, стримано реагувати на психоемоційний стан членів сім'ї; усвідомлення необхідності соціалізації дитини, яка виховується в умовах сім'ї); комунікативної компетентності (емпатія; уміння спілкуватися з членами родини; уміння активізувати учасників навчального процесу), імпровізаційних умінь (творче оволодіння технологіями індивідуального навчання та виховання дитини у домашніх умовах; уміння імпровізувати, використовувати спеціальні педагогічні здібності; оперативно реагувати на незаплановані зовнішні впливи, створювати оптимальні умови освітнього процесу, що стабілізуватимуть психоемоційний стан дитини)

4. Педагогічними умовами підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до роботи в умовах сім'ї є: реалізація дослідно-

експериментальної моделі; навчання студентів організувати навчально-виховний процес у сім'ї, набуття досвіду оцінювання власної діяльності, оволодіння елементарними законодавчо-правовими знаннями, оволодіння комунікативними та імпровізаційними вміннями, що виявляються: у емпатії, адекватній реакції на психоемоційний стан оточуючих, умінні спілкуватися з членами родини, в умінні реалізувати спеціальні (творчі) здібності, в оволодінні сучасними гувернерськими педагогічними технологіями та умінні їх реалізувати у конкретних соціально-педагогічних ситуаціях.

Враховуючи виявлені у результаті досліджень потенційні можливості та невикористані ресурси педагогічного процесу вищих навчальних закладів освіти, було укладено модель підготовки майбутніх вихователів до роботи у сім'ї. Дана модель ґрунтується на педагогіко-герменевтичному підході і включає послідовну реалізацію трьох взаємопов'язаних компонентів: презентація тексту; професійна ідентифікація тексту; особистісна рефлексія реципієнта на закладену в тексті інформацію.

Експериментальна перевірка представленої моделі довела її доцільність й ефективність застосування при формуванні професійної готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до роботи у сім'ї.

Зріз знань, умінь та навичок, проведений після закінчення формуючої дослідно-експериментальної роботи, виявив значний зріст рівня готовності студентів педагогічного факультету до роботи в сім'ях. В експериментальному контингенті відбулося зменшення кількості майбутніх вихователів дошкільного віку з низьким рівнем готовності до роботи у сім'ї з 67,2% до 33,1% і одночасне зростання кількості студентів із середнім рівнем від 26% до 47,9%, а також високим - від 6,5% до 18,9%.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>